

Κριτήρια χορήγησης δανείων, τραπεζικός δανεισμός και οικονομική ανάπτυξη

Νεκτάριος Α. Μιχαήλ και Χρήστος Σ. Σάββα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι πολιτικές και οι ενέργειες των τραπεζών έχουν συνήθως άμεση επιρροή στις πιστωτικές αποφάσεις των ατόμων και εν συνεχεία στην οικονομική ανάπτυξη. Η προστασία της τραπεζικής σταθερότητας και της βιωσιμότητας των δανείων προωθεί τις καταναλωτικές δαπάνες και την εμπιστοσύνη, τα νέα επιχειρηματικά εγχειρήματα και την ικανότητα ανάπτυξης και βελτίωσης των επιχειρήσεων. Αυτό, ωστόσο, δεν είναι πάντα δυνατό, ειδικά κατά τη διάρκεια κρίσεων, όταν υπάρχει αβεβαιότητα.

Για παράδειγμα, πριν από την οικονομική κρίση του 2008, επικρατούσε γενικότερη αισιοδοξία, με τις τράπεζες να πραγματοποιούν ριψοκίνδυνες επενδύσεις, χρησιμοποιώντας ως εχέγγυο κατοικίες με εξαιρετικά διογκωμένες τιμές. Αυτή η πεποίθηση χαλάρωσε τις αντιλήψεις των τραπεζών για τον πιστωτικό κίνδυνο στην οικονομία και στη συνέχεια προκάλεσε χαλάρωση των κριτηρίων δανεισμού. Ως αποτέλεσμα των χαμηλότερων αντιλήψεων για τον κίνδυνο, οι τράπεζες δάνεισαν δανειολήπτες με πολύ ψηλό πιστωτικό κίνδυνο (sub-prime). Αυτά τα δάνεια συνέβαλαν τελικά σημαντικά στη Μεγάλη Ύφεση, όπου οι τράπεζες υπέστησαν σημαντικές ζημιές.

Δεδομένης της σημασίας των παραγόντων από την πλευρά της προσφοράς όσον αφορά τα δάνεια, και ιδιαίτερα των αντιλήψεων για τον τραπεζικό κίνδυνο, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στα κριτήρια χορήγησης δανείων, τα οποία αποτυπώνουν τον κίνδυνο, όπως τον αντιλαμβάνεται ο τραπεζικός τομέας. Ως εκ τούτου, στόχος της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τις επιπτώσεις διαφόρων μακροοικονομικών αλλαγών στα κριτήρια δανεισμού. Για να γίνει αυτό, χρησιμοποιούμε ένα σύστημα εξισώσεων χρησιμοποιώντας μια διανυσματική αυτοπαλινδρόμηση με διαστρωματικά επαναλαμβανόμενα στοιχεία (Panel Vector AutoRegression – PVAR), χρησιμοποιώντας δεδομένα για 19 ευρωπαϊκές χώρες. Ειδικότερα, συνδυάζουμε ποιοτικά στοιχεία από την Έρευνα Τραπεζικών Χορηγήσεων (Bank Lending Survey – BLS) με μακροοικονομικά δεδομένα για τον εντοπισμό τυχόν επιπτώσεων από αλλαγές στα κριτήρια χορήγησης δανείων τόσο στη χορήγηση των ίδιων των δανείων όσο και στην οικονομική δραστηριότητα.

Τα ευρήματά μας υποδηλώνουν ότι υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ της αυστηροποίησης των κριτηρίων δανεισμού και των χορηγούμενων δανείων, τόσο των μη χρηματοπιστωτικών εταιρειών (ΜΧΕ) όσο και των κατηγοριών καταναλωτικών δανείων, επίπτωση που φτάνει στο μέγιστο περίπου πέντε τρίμηνα μετά την αλλαγή. Η ανταπόκριση των δανείων προς επιχειρήσεις είναι μεγαλύτερη, κάτι που συνάδει με τη βιβλιογραφία για το θέμα. Μετά από αυστηροποίηση των κριτηρίων δανεισμού, ο πληθωρισμός ανταποκρίνεται αρνητικά, ενώ η αύξηση του ΑΕΠ και τα επιτόκια δεν καταγράφουν σημαντικές επιπτώσεις. Όπως αναμένεται, μετά από ένα θετικό κλυδωνισμό στη ζήτηση δανείων, τα δάνεια γενικότερα επηρεάζονται θετικά.

Όσον αφορά τους μακροοικονομικούς παράγοντες, η αύξηση του ΑΕΠ έχει θετικό αντίκτυπο που διαρκεί περίπου πέντε τρίμηνα στα κριτήρια χορήγησης δανείων, ειδικά για επιχειρήσεις. Ένα σοκ πληθωρισμού, από την άλλη, προκαλεί αυστηροποίηση των κριτηρίων δανεισμού σε όλους τους τύπους δανείων, επίδραση που φαίνεται να παραμένει για περίπου έντεκα περιόδους. Τα ευρήματα δείχνουν γενικά μια θετική σχέση μεταξύ των επιτοκίων και των κριτηρίων δανεισμού, με τα δεύτερα να γίνονται πιο αυστηρά μετά από μια αύξηση στα πρώτα. Παρόμοια σχέση φαίνεται να υπάρχει μεταξύ των κριτηρίων δανεισμού και του πληθωρισμού, με την αύξηση στον πληθωρισμό να οδηγεί σε αυστηροποίηση των κριτηρίων. Καθώς τα αυστηρότερα πιστωτικά πρότυπα μειώνουν το ρυθμό αύξησης των δανείων, η θετική τους σχέση με τον πληθωρισμό υποδηλώνει, ίσως παραδόξως, ότι η αύξηση των δανείων είναι υψηλότερη σε περιόδους χαμηλού πληθωρισμού.

Τα αποτελέσματά μας έχουν σημαντικές επιπτώσεις για τη χάραξη οικονομικής πολιτικής, καθώς ο τραπεζικός τομέας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομία και οφείλει να χρησιμοποιήσει αυτή τη λειτουργία ως καταλύτη ανάπτυξης. Επομένως, η εξέταση των ενεργειών των τραπεζών μπορεί να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε πώς ο κλάδος θα μπορούσε ενδεχομένως να ανταποκριθεί σε διάφορους κραδασμούς, όπως αλλαγές στο μακροοικονομικό περιβάλλον ή στα επιτόκια, και εάν αυτές οι αλλαγές θα είχαν επίδραση στην οικονομική δραστηριότητα. Επιπλέον, η ποσοτικοποίηση του αντίκτυπου ενός σοκ στα κριτήρια χορήγησης δανείων, που αντικατοπτρίζουν τη διάθεση των τραπεζών για ανάληψη κινδύνων, διαδραματίζει επίσης κρίσιμο ρόλο στην αξιολόγηση των δράσεων πολιτικής και των επιπτώσεων που μπορούν να έχουν στη συνολική οικονομία.